

Приморске новине

лист ССРН општине Будва

излази петнаестодневно

година VI број 120. 25. фебруар 1978.

цијена 2 динара

ПРЕДИЗВОРНА АКТИВНОСТ

ДЕЛЕГАТСКИ СИСТЕМ — ИНСТРУМЕНТ РАДНИЧКЕ КЛАСЕ

У ОНИМ СРЕДИНАМА У КОЈИМА СЕ ЈОШ УВИЈЕК НИЈЕСУ У ДОВОЉНОЈ МЈЕРИ РАЗВИЛИ ДРУШТВЕНО-ЕКОНОМСКИ, А САМИМ ТИМ И САМОУПРАВНИ ОДНОСИ, ГДЈЕ НИЈЕ У ПУНОЈ МЈЕРИ ДОШЛА ДО ИЗРАЖАЊА ПОЛИТИЧКА АКИЈА ДРУШТВЕНО-ПОЛИТИЧКИХ ОРГАНИЗАЦИЈА, АКТИВНОСТ ДЕЛЕГАЦИЈЕ И ДЕЛЕГАТА ЈЕ НЕЗАДОВОЉАВАЈУЋА.

На заједничкој сједници Општинске конференције ССРН и Општинског вијећа синдиката, која је одржана 20. фебруара, поднијет је извјештај о функционисању делегатског система на подручју општине Будва, усвојен Друштвени договор о спровођењу кадровске политике, донијети критеријуми за избор чланова делегација и делегата за скupштине друштвено-политичке заједнице и самоуправне интересне заједнице. Усвојен је и роковник о изборним радњама и обавезама.

Четворогодишња пракса функционисања — како је истакнуто на овом скупу — показује да делегатски систем све више постаје и афирмише се као инструмент радничке класе, преко којега радни људи и грађани остварују власт и управљање друштвеним пословима. Када се упореде наша искуства и успјеси са иквиствима и успјесима у другим срединама не можемо да не будемо задовољни, али, с обзиром на изванредне услове за функционисање делегатског система у општини Будва, немамо право на самозадовољство, јер се могло и морало на томе плану далеко више постићи.

Досадашње искуство нас учи да делегатски систем може остварити све своје осо-

бине само ако су удруженi рад и друге основне самоуправне организације и заједнице солидно конституисане на уставним начелима. У оним срединама у којима се још увијек нијесу у довољној мјери развили друштвено-економски, а самим тим и самоуправни односи, где није у пуној мјери дошла до изражавања политичка акција друштвено-политичких организација, активност делегација и делегата је незадовољавајућа. Исто тако, не може се пренебрећи чињеница да су се неке делегације и делегати отуђили од основне самоуправне организације и заједнице која их је бирала, што отуђује и претvara делегацију у неки засебни форум изнад изборне базе. То свакако, представља негацију делегатског односа. Сарадња делегација и других самоуправних органа треба да почива на равноправности, а то значи да се односи мореју успоставити на основу и на принципима узајамности и повезаности кроз јединствену акцију на остварењу јединственог циља, јер је остваривање делегатског си-

стема дуг и сложен процес који захтијева стваралачки рад и добру организацију.

Досадашњи напори друштвено-политичких организација на развијању свијести о улоги и значају делегатског система дали су одређене резултате, али ни са тим не можемо бити у потпуности задовољни. Морају се у том правцу улагати и даље напори, и то још већи. То мора постати наша трајна обавеза, јер од нивоа самоуправљачке социјалистичке свијести зависи шта ће се и како одлучивati у делегацијама.

Основна функција делегације је да утврђује ставове за рад делегата у Скупштини за њихово учешће у одлуčivanju. Зато су делегације биле дужне да о свом раду и раду делегата извјештавају делегатску базу, јер су за свој рад одговорне пред бирачима. Не можемо се похвалити, посебно у удруже-

њем раду, да смо постигли најочите успјехе на овом плану. Зато треба критички преиспитати досадашњу праќсу у свим срединама, иницијативи нова рјешења и предложити форме са којима ће се делегатски систем унаприједити. Морамо се заложити да се обезбиједи непосредно изјашњавање радних људи о питањима о којима се доносе одлуке у Скупштини. Зато у наредном периоду треба заштитити одговорност делегација и делегата уколико не обављају савјесно своје дужности и обавезе.

Протекли период карактеришу настојања да се у раду делегација створе нормативне и друге претпоставке за њихово нормално функционисање. Међутим ни ту нијесу постигнути неки запаженији резултати, осим што су донијети пословничка и нека друга најнужнија акта,

док су многа питања односа на релацији делегација — делегатска база — Скупштина остало још увијек нереализована и недефинисана.

Од благовременог информисања свих субјеката зависи и њихова активност и донос у процесу одлучивања. Због тога се може слободно казати да је систем информисања делегација, делегата и делегатске базе једно од суштичних питања делегатског система и битна претпоставка његовог успешног функционисања. Такво информисање не може се постићи само преко скupштинских материјала, јер су они писани „стручним језиком“, обимни и често не могу послужити радним људима и грађанима као информација.

Информисање мора бити двосмјерно, тако да делегације и делегати буду што активнији учесници у процесу припремања разних аката, а не само у завршној фази њиховог доношења. На том питању су значајан допринос дала „Приморске новине“ — орган ССРН Будва, преко чијих су се страница грађани упознавали са садржином материјала који треба да буду тек предмет разматрања њихових делегација. Значајан допринос у информисању дају „Побједа“, „Вечерње новости“, „Монтенегротурист“ и „Делегатске новине“.

НАЈОДГОВОРНИЈЕ ФУНКЦИЈЕ

На проширеном састанку Координационог одбора за Кадровску политику при Општинској конференцији ССРН и Комитета Општинске конференције Савеза комуниста Будве прихваћено је да се за предсједника Скупштине општине кандидује Драган Ђулафић, дипломирани правник, за предсједника Извршног одбора Љубо Рађеновић, дипломирани економиста, за предсједнике Вијећа мјесних заједница, удруженог рада и друштвено-политичког вијећа Скупштине општине Лазар К. Борета, радник МПИ „Београд“ у Будви, Илија Франчићевић, управник Хотела „Кастелластва“ у Петровцу и Крсто С. Марковић, директор Основне организације удруженог рада водовод и канализација у Будви.

Програм јавне дискусије о документима за VII конгрес СК Црне Горе

На VII конгресу СК Црне Горе водиће се јавна дискусија о идејно-политичким основама за припрему VII конгреса Савеза комуниста Црне Горе, извјештају о раду Централног комитета СК Црне Горе између VI и VII конгреса, извјештају о раду Комисије за статутарна питања и о документима за XI конгрес СК.

Све основне организације СК треба да се упознају са документима идејно-политичких основа, интегралним текстом поглавља: задаци СК у области привредног развоја, развој самуправних односа у удруженом раду, развој политичког система и даљи развој СК Црне Горе. Упоредо с дискусијом о даљем развоју СК треба размотрити предлог измена и допуна Статута, као и питања из оне области друштвеног живота у којој дјелује. Питања за која постоји општи интерес

(спољна политика и међународни односи, општенародна одбрана и друштвена самозаштита и сл.) расправљаће се на заједничким састанцима више основних организација — у оквиру Мјесне конференције СК. Извјестан број питања — привредни и други теориске развој, развој политичког система, образовања, науке и културе, информативне дјелатности, здравствене заштите и социјалне политике — разматраће се у активима комуниста — радника, скupштине самуправних интересних заједница, координационим тијелима за праћење поједињих активности.

Комисије Општинске конференције СК треба да размотре питања која су везана за њихов дјелокруг рада.

О питањима од посебног значаја за даљи друштвено-економски и политички развој друштва, као што су

везана за развој политичког система социјалистичке самуправне демократије (студија друга Кардеља „ПРАВЦИ РАЗВОЈА, ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМА СОЦИЈАЛИСТИЧКОГ САМОУПРАВЉАЊА“) треба организовати или ре теориске расправе (Комисија за политички систем ће разрадити посебан план активности).

Упоредо с расправом о свим овим питањима треба критички анализирати стање

у сопственим срединама, јер само у таквом контексту разматрање ових документа може имати свој пуни смисао.

Расправе о документу „Идејно-политичке основе“ у ООСК и другим организованим срединама треба да буду завршене најкасније до 20. фебруара, до кога рока треба доставити Општинском комитету и информације о теку и садржини расправа.

Општинска конференција СК треба најкасније до 1. марта да размотре активност и резултате јавне дискусије.

Сви чланови Општинске конференције СК, њених организација и тијела, као и чланови активица комуниста — радника треба да се правовремено упознају с текстом извјештаја о раду ЦК СК Црне Горе и тако стекну могућност за активно учешће у расправама о њему.

К.

ТУРИЗАМ

Гост хоће мање хотеле

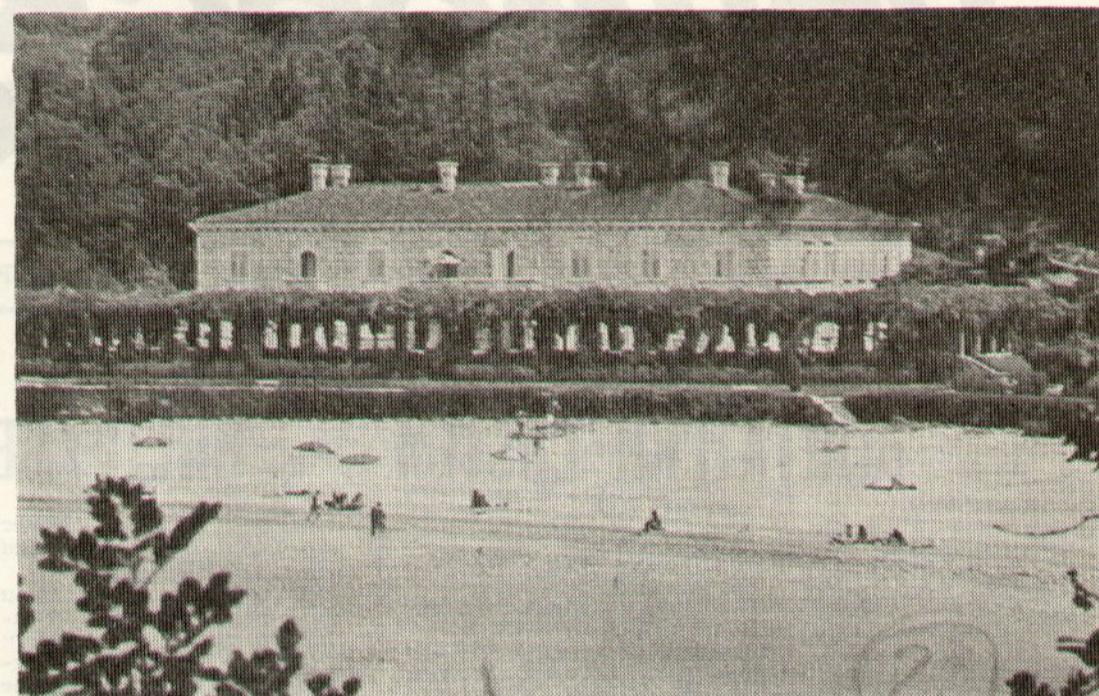
Гости наше обале, нарочито инострани, све више забилазе модерне хотеле којима се толико поносимо. Умјесто мермера, скупоцјених отворених и затворених базе на, бљештавих сала и другог што чини категорије „де лукс“ и „А“ туристи траже мале хотеле „Ц“ и „Д“ категорије, бунгалове, јефтине пансионе. А тога има мало на јадранској обали.

— Анализом туристичког тржишта и кретања у последњих неколико година, дошли смо до закључка да инострани туристи, углавном захтијевају скраћени боравак и јефтиније хотеле, каже Мишо Браило, предсједник Општег удружења туристичке привреде Југославије и помоћник директора „Монтенегротуриста“. — Савјетска економска ситуација, нимало ружичаста, неминовно се одражава на туризам. Зато се заobilaze велики и скupи хотели, које смо радили послиje шездесетих година, а у жељи да нам гости у њима буду они са дубљим цепо-

вима. Нажалост, таквих је све мање. И да се не бисмо погрешно схватили: туристичке навике остају — туристи ће и даље одлазити на одмор у иностранство, али траже мале хотеле нижих категорија, бунгалове, јефтине пансионе. Ваш оно чега ми немамо довољно.

И док сусједна Италија од укупног броја хотела има чак 59% оних „Ц“ и „Д“ категорије, а Француска 52, Шпанија такође 52, а Грчка преко 50 одсто, у Југославији је свега 17,3 одсто таквих објеката. А колико туристи траже хотеле нижих категорија у којима би провели одмор најбоље показује пријем сусједне Италије. У току 1975. године у овој земљи је остварено 74 милиона ноћења. Од тога је ноћења у хотелима „де лукс“ „А“ и „Б“ категорије било свега 21 милион, док је у хотелима нижих категорија остварен остатак од 53 милиона ноћења.

— У општинама дуж Јадрана погрешно је увијеже-

но мишљење да је изградња хотела нижих категорија про мешај, истиче Мишо Браило. — Међутим, упућени у свеј тске и наше туристичке пријлике виде да није тако. Хотели мањих категорија могу бити тако лијепо и складно урађени, са основним хигијенским и другим уређајима,

али наравно без мермера, скупоцјених лустера, уvezене керамике... Њихова изградња била је далеко јефтинија, па наравно и смјештај у њима. А туристички промет би растао. Исто је са туристичким насељима типа бунгалова. Ту још долазе и приватни пансиони где би

смјештај и храна били јефтинији него у хотелима. Нажалост, ту смо веома мало урадили. Политика коју воде туристичке општине није довољно далековида, па пријатници немају потребну иницијативу.

С. Г.

ИЗ РАДА СИЗ-а ЗА ИЗГРАДЊУ И УРЕЂЕЊЕ БУДВЕ

Успјешно остварен програм

Скупштина Самоуправне интересне заједнице за изградњу и уређење Будве, на сједници одржаној крајем прошле године, оцијенила је да је програм СИЗ-а за 1977. годину успјешно извршен. Констатовано је такође да је Заједница и у погледу остваривања финансијских резултата успјешно пословала.

Према очекивању, на крају прошле године дошло је до измене и допуне програма рада, јер је у септембру потписан уговор по коме је требало да се припреми земљиште за изградњу објекта за потребе савезних организација у Милочеру, као и да Заједница учествује у изградњи испуста канализације у море.

У прошлогодишњем периоду спровођења планских задатака приоритет су увијек имали започети послови и већ створене обавезе Заједнице. Исто тако водило се много рачуна о квалитету по слова и строгом придржавању добијених услова, тако да су сви радови извођени по одобреној техничкој документацији и уз сталну и потпуну контролу. Послови на припремању и опремању грађевинског земљишта, зависно од мјеста и обима изградње, преносе се и настављају у следећи плански период што чини континуитет у планирању и њиховом извршењу, зависно од потреба и могућности.

Оријентација Заједнице на организације из мјesta у реализацији програмских задатака, показала се оправданом. То потврђује чињеница да су сви послови из области водовода, канализације, електроенергетских објекта и уређења, који су повјерени организацијама уздуж ног рада из мјesta, ООУР Водовод и канализација, ООУР Комуналне службе и ООУР Електродистрибуција „Будва“, у потпуности су извршени. Међутим, послови око и-

зградње саобраћајница повејени реномираним грађевинским кубама као што је „Партизански пут“, требало је да буду довршени до маја прошле године, а још увијек нијесу окончани.

Највиши тешкоћа има у пословима око изузимања земљишта у сврху изградње. Они су обимни и специфични и треба да прође доста времена до правоснажности одређених решења, а разлог је у томе што у рјешавању једног таквог предмета учествује више фактора, ранијих власника, органи управе, суд и др. Ови предмети зато често непредвиђено касне и имају одређених мањкавости.

НЕДОВОЉНА ИНФОРМИСАНОСТ

Осјећа се потреба да радији и грађани буду више обавијештени о раду Заједнице јер су и те како заинтересоване за изградњу комуналних објеката и других послова из надлежности ове организације. Има пријјера да се из необавијештости погрешно закључује, тако да грађани лично или преко мјесних заједница подносе непотпуне а често и неосноване захтјеве. Код појединца, и то на одговорним мјестима, примијећена је одређена наклоност да одлучују о средствима ове Заједнице, било да се ради о обавезама њихове радне заједнице или о изградњи објекта у насељима где живе.

До реализације неких послова, који су били предвиђени програмом, није дошло у потпуности или дјелимично (комплекс одмаралишта у Кукачком потоку, Туристичког насеља у Рафаиловићима, „Нафтагас“ у Бечићима), јер су инвеститори затјали, па средства за изградњу ових објеката нијесу обезбијеђена у цјелини. Зато ће ови објекти бити стављени у плану и програм рада за идућу годину.

ПРИОРИТЕТНИ ОБЈЕКТИ

Последњих година већи дио средстава Заједнице је усмјерен на већ раније створене обавезе (отплате кредита за водовод и друге кредите) и на учешће у изградњи канализације у Будви, Бечићима, насељу Шумет у Светом Стефану, насеље Подмагистралом у Будви и други мањи колектори, где је устрошено преко милијарду стarih динара. У изградњу колских и пјешачких саобраћајница такође је утрошено око милијарду стarih динара (пут у Бечићима, Петровцу, Рафаиловићима, код Попите и стамбеног насеља у Будви и др.).

У току је израда пројекта саобраћајнице за насеља Бабин до у Будви, Брежине у Петровцу, Кукачки поток у Бечићима и у стамбеном насељу Свети Стефан. Потребе за изградњом ових саобраћајница су велике и у овој години треба проучити могућност обезбијеђивања средстава за њихову изградњу.

Изградњом трафо-станице код Школског центра у Будви и у Пржну и полагањем високо-напонских и ниско-напонских каблова у Петровцу, Бечићима и Будви дати су нови електро-прикључци и побољшано је снабдијавање електричном енергијом. У току је и реализација послова на припреми земљишта за изградњу стамбених објеката, колективне стамбе не зграде у Будви, стамбене зоне поред Школског центра у Будви, а радови на овим објектима се редовно одвијају.

ФИНАНСИРАЊЕ МЈЕСНИХ ЗАЈЕДНИЦА

Самоуправна интересна заједница за изградњу и уређење општине Будва узела је учешћа у финансирању мјесних заједница за интер-

венције на комуналним и другим објектима од општег интереса. Тако су мјесне заједнице Петровац, Свети Стефан, Бечићи и Будва II добиле по тридесет милиона стarih динара, а Будва I по десет милиона. Овако уложе на средства свакако ће представљати подстrek и основа за ангажовање и других фактора у обезбеђењу средстава за ову сврху.

ПРОБЛЕМИ У РАДУ

И у прошлој, као и у ранијим годинама, присутан је проблем привремених објеката, како у наплати средстава по овом основу, тако и у нерегулисаним правним статусима вожење одлуке за ове објекте. Поред тога, наплата једног дијела учешћа у трошку вима око уређења грађевинског земљишта, комуналнија и накнада за изграђено грађевинско земљиште, предста вља исто тако посебан проблем који се врло негативно одражава на укупан прилив средстава Заједнице. Треба очекивати да ће се новим одлукама, које су у изради, ови проблеми добрим дијелом превaziđi.

Реализацију програма ради и финансиског плана као и друге послове Заједнице извршавају је Завод за изградњу и уређење општине Будва. У раду на тим пословима ова организација је имала тешкоћа које произилази из неоснованих захтјева грађана, неизвршавања обавеза предвиђених одлукама или уговорима и сл. Финансијским планом за 1977. године били су предвиђени приходи од 52.181.480 динара, а концем четвртог квартала остварени приходи по свим основама износили су 35.417.159 динара или 76% од предвиђених.

На толико подбачај у реализацији прихода утицало је више чинилаца. Прије свега, није дошло до потпуне реализације изградње радничког одмаралишта у Кукачком потоку у Бечићима, затим туристичког насеља у Рафаиловићима, а касне и радови на објектима који су били започети почетком 1977. године.

Својевrstan проблем представљају спорови по захтје вима за плаћање накнаде за заузеће простора у вези са Одлуком о условима за постављање привремених објеката којих има поприлично. По овом основу остало је неуважних средстава више од 2.000.000 динара. Уставни суд Црне Горе утврдио је да су противуставне (у вријеме до ноћења) одредбе Одлуке које се односе на плаћање по напријед наведеним основама, тако да су врло мали изгледи да ће се та средства наплатити. Зато је покренут поступак код Извршног одбора СО Будва и иницирана од стране Заједнице измена ове и других одлука које су од утицаја и важности за финансијски ефекат СИЗ-а за изградњу и уређење општине Будва.

ОБАВЕЗЕ ГРАЂАНА

Посебно треба напоменути да велики број грађана није извршио своје обавезе према Заједници које се односе на коришћење изграђеног грађевинског земљишта. Предузете су мјере у смислу њиховог опомињања, слате су им и уплатнице, па су се и на то многи оглушили. Морало се зато послужити и непопуларним мјерама, утужијањем. Покренут је такав поступак са око 250 предмета, а у припреми је утужијање и преосталих. У Заводу за изградњу и уређење општине истичу да нерадо приступају оваквом виду на плате дугова, али су притом раније јер су иссрпљене све друге мјере.

Као проблем, у вези са наплатом средстава по основу коришћења изграђеног грађевинског земљишта, треба истаћи и чињеницу да у великим броју случајева нијесу донијета рјешења од стране надлежног органа управе СО Будва, која представљају основу по коме се ова средства наплаћују. Због тога Завод за уређење и изградњу општине Будва, као организација која води послове Заједнице, често узайдуно улаже напор да овај проблем ријеши.

В. Станишић

СЈЕЋАЊЕ

ГОЈКО ДАВИДОВИЋ КОМАНДАНТ БАТАЉОНА „ТИТО“

У сусједној Италији се са поносом говори и пише о партизанској бригади „Антонио Грамши“, која је у току II свјетског рата дејствовала у провинцији Умбрија. О акцијама ове бригаде снимљено је више филмова, од којих је један, документарни, прије извјесног времена приказан и на нашој телевизији.

Бригада „Антонио Грамши“ била је формирана од југословенских интернираца који су успјели да побегну из затвора, и од италијанских патријата и комуниста.

Код нас се међутим, мало зна о тој Бригади и о југословенским логорашима, који су достојно представљали нашу земљу и били симбол слободе у Италији.

У Италији вјероватно мало има људи који нису чули за команданта бригаде Светозара Лаковића — Тозу, комесара бригаде Пасквала Филипопонија, команданта баталјона „Тито“ Гојка Давидовића и друге. Чак и данас, послије скоро 35 година од тих бурних ратних дана, Италијани са поносом говоре о тим људима и својој бригади „Антонио Грамши“. Нема грађанина Анконе, Пескаре, Норће, Перује, Каше и других мјеста сјеверне Италије који нису чули за ове борце, јер су њихове јединице мјесецима водиле беспоштедну борбу против много јачег и боље наоружаног непријатеља, избацујући из строја на хиљаде њемачких и Мусолинијевих војника.

Уколико се код нас и појави у штампи неко од ових имена, оно прође скоро незапажено. Колико је нас који знамо да је тај горостас и прослављени јунак Италије, Гојко Давидовић, поникао и одрастао у срцу Пајетровића. Он је 1920. године рођен у Булаџици, где је живио и радио све до 1939. када је отишao на одслужење кадровског рока.

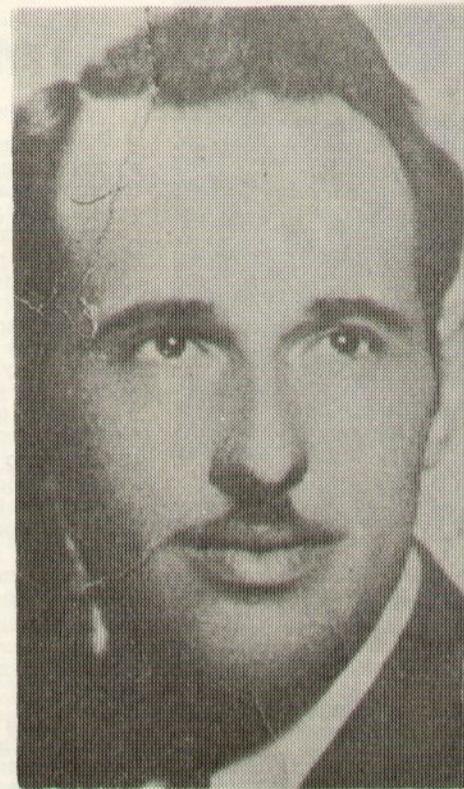
О Гојку врло мало знамо, и то, углјом, јер је био изузетно скроман. Међутим, иако је мало живио имао је много да каже о себи. Потош он то није сам урадио, дужни смо да то ми учимо и не дозволимо да једна таква личност падне у заборав.

Гојко је још у устанку 1941. године, учествовао у првим борбеним редовима против италијанских окупатора. Сасвим случајно, почетком 1942. године, пада у руке непријатељу. Италијански војни суд на Цетињу осуђује га на доживотну робiju и упућује на издрžавање казне у надалеко познати средњовековни италијански казамат „Сполето“. Ту се Гојко срете с многим југословенским интерницијама, које је задесила иста судбина. Они више пута покушавају да побегну из затвора, али тек приликом капитулације Италије један дно успијева да се извуче из овог добро обезбијеђеног гарнизона, док други тај свој покушај плаћају главом. Гојко Давидовић, Светозар Лаковић, Пере Јованović, Петар Панчић и многи други пробијају се кроз непријатељски обруч и стижу у планину Гранд Сасо, где је већ био избегао велики број југословенских логораши и италијанских патријата.

Изузетна храброст, одважности и способност ове групе затвореника уроđila је плодом. Кроз неколико дана они формирају партизански одред, који је прерастао у бригаду „Антонио Грамши“ а она је заставу славе понијела широм читаве Италије.

Гојко Давидовић постаје најприје командир чете, а затим командант батаљона „Тито“, формираног претежно од југословенских интернираца, који су својом изузетном храброшћу задивили читаву Италију. По ратним поприштима Италије остало је да бди на мртвој страни преко 400 Југословена. У знак захвалности и сјећања на њих, у Италији им је подигнут монументални споменик.

Када су 1944. године савезничке снаге ослободиле Сјеверну Италију, тражише су да се бригада расформира, оружје преда, а борци ставе под њихову команду. Гојко се не мери са оваквом одлуку већ наређује борцима да скрију

оружје, а затим да се по групама пребацују у Југославију и пријављују најближој југословенској војној команди. Он са једном групом крећу на пут дуг преко 800 километара. Упућује се према јужној Италији, где је већ постојало наше представништво. У августу 1944. године стиже у Бари. Као изузетно способног, издавају га из групе и прикључују борцима који су непосредно прије тога стigli из Југославије, а били су предвиђени да иду на школовање у Совјетски Савез.

Остале су ми у сјећању многе успомене на Гојка Давидовића. Подсјетићу се само једне из друге половине 1944. године. У Барију су се формирале јединице од југословенских интернираца, које су требале да учествују у завршним борбама за ослобођење Југославије. Гојко предлаže да се он поново врати у сјеверну Италију и донесе скривено оружје, како би се наоружао извјестан број нових бораца. Југословенска војна команда прихвата предлог. На пут креће Гојко и ја. Пролазили смо кроз мјеста где је који мјесец радио дејствовао Гојков батаљон. На сваком кораку су му припремали свечане дочеке. Није било особе која није жељела да му стисне руку, да га поздрави. Сви су били срећни, јер им се поново пружила прилика да виде прекаљеног бораца, незаборавног јунака и омиљеног руковођиоца.

Послије поновног повратка у Бари, Гојка тестирају и одређују у пилотску школу. Иако није испуњавао услове, јер су за ову школу бирали кандидате са завршеном средњом школом или са дјелимичним летачким предзнаком, Гојко не клоне духом, већ захваљујући природној интелигенцији и уз максимум труда, завршава школу међу неколико најбољих пилота. У Југославију се враћа септембра мјесецу 1945. године са огромном челичном грдосијом — авионом „Штурмовик“ што у преводу значи „црна смрт“.

Пошто се Гојко у школи истакао као одличан пилотац, а у пракси врстан стручњак, беспрекоран руковођилац и педагог, одмах је распоређен на дужност наставника пилотске школе, а затим командир летачке школске ескадриле.

На свој 30. рођендан, Гојко 10. јануара 1950. године у оквиру својих свакодневних рутинских вježbi, а у циљу оспособљавања нових младих пилота за наше ратно ваздухопловство, диже се у ваздух изнад Мостара, са својим ловачким авионом. Међутим, у моменту када се томе најмање могао надати, мотор се гаси. Гојко може да се спусти падобраном и спаси свој живот, али се он тога одриче. Покушава да спаси и авион, иако је знао да за то постоји минимална могућност.

Погинуо је на свој 30. рођендан и на тај начин поклонио својој домовини највише што се могло дати — поклонио јој је свој живот.

Стево СТЈЕПЧЕВИЋ

НОВА МЈЕРИЛА РАСПОДЕЛЕ

Штетност једног феномена

У АКТИВНОСТИ НА НОРМАТИВНОМ РЕГУЛИСАЊУ РАСПОДЕЛЕ ДОХОТКА, НАЈДЕЛИКАТНИЈЕГ И НАЈВАЖНИЈЕГ САМОУПРАВНОГ ОДНОСА МАНИФЕСТОВАЊЕ СУ И ОДРЕЂЕНЕ НЕГАТИВНЕ ПОЈАВЕ, КОЈЕ МОГУ ПРОИЗВЕСТИ НЕБРОЈЕНЕ ШТЕТНЕ ЕФЕКТЕ И ЧИТАВ СИСТЕМ РАСПОДЕЛЕ СКРЕНУТИ У НЕЖЕЉЕНОМ ПРАВЦУ.

У цјелокупној активности самоуправне базе у нашој општини, на трансформисању и саобраћавању постојеће самоуправне организације и друштвено-економских односа са одредбама ЗУР-а, свакако је највише потреса, дилема, опрочности и недоумица, изазвало изналажење одговарајућих метода, критеријума и мјерила вреднованаја рада, односно расподјеле средстава за личне дохотке и заједничку потрошњу.

То је сасвим разумљиво и очекивано, обзиром да активирање Уставних начела у области доходовних односа, остваривање социјалистичког принципа, „свакоме према раду“, представља бит и фундаментални смисао даљег развоја социјалистичких самоуправних односа, Јер, сигурно је, да не може бити развијених самоуправних односа, уколико не садрже развијен и у пракси разрађен систем расподјеле, који је билансиран и највећи и најдостојнији показатељ њихове фактичке развијености.

Полазећи од тога, као и од чињенице да регулисање расподјеле у духу одредбама ЗУР-а није формалан посао, већ императив борбе за даљи развој социјалистичких самоуправних односа, радни људи у свим сферама удруженог рада у нашој општини учинили су одређене и веома значајне напоре у циљу изналажења најадекватнијих и најобјективнијих критеријума и мјерила вредновања рада. Додуше, поново се потврдило једно старо лоше правило да се и према најважнијим обавезама односимо лежерно и незainteresовано и да у ишчекивању готових решења настојимо пролонгирајући утврђене рокове извршења, а када схватајмо да одлагања нема, онда почињеме безглava јурњава, да би брзоплето надокнадили све што је пропуштење и изгубљено.

Сада нам је свима већ јасно да се та „тврдоглавост“ законодавца показала као веома квалитет, па су скоро све основне и друге организације удруженог рада у нашој општини донијеле и у законској процедуре усвојиле Правилике, којима се на квалитативно нов начин регулишу односи у стицању и расподјели дохотка. То још увијек није добро и савршено, па се усвојена решења морају дугорочно у пракси додатно парализовати и обогаћивати новим сазнањима, искуствима и практичним потребама. Такве напоре треба подржавати и континуирано развијати и подстицати.

Међутим, у обиљу позитивних примјера и искустава, нерјејтко су провејавала схватања, којима се покуша

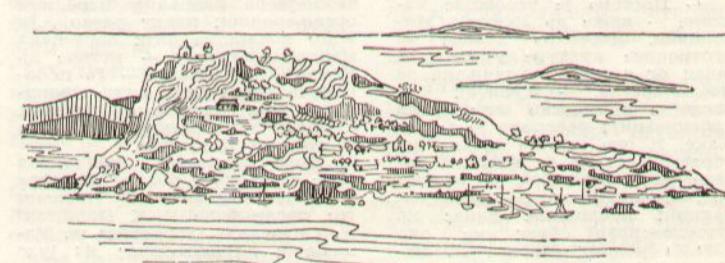
вају обезвриједити и анулирати сви досадашњи напори и постигнути почетни резултати. Нерјејтко су манифестиране и манифестишу се још увијек понедјељје појаве критизерског негирања свега што је до сада урађено. Негирају се усвојени критеријуми, квалификација, норма, аналитичка процјена вредности послова и радних задатака, квантитативни показатељи и разни елементи стимулатори и општи напомене о активности, а да се притом не нуде и не предлажу нико да ће једногодишњији показатељ њихове фактичке развијености.

Такви, негаторски приступи, кулоарска препричавања, пауншалне оцјене и феномен критике свега постојећег, која не указује и не подстиче већ одвраћа, обесхрабрује и дезорганизује, могу прозвести многобројне нежељене последице и штетне ефекте и могу читав систем расподјеле скренuti у хороскак. Таквом феномену морају се енергично и одлучно супротставити сви радни људи, цје локупна самоуправна база, односно све субјективне саче га друштва, јер таква иступања и злонамјерне тврђње, дезоријентишу самоуправну базу и вуку уназад.

Таквом странпутницом не смијемо ити, јер тај негаторски, апологетски и критизерски однос према свему што смо до сада постигли, а чиме наравно не можемо у потпуности бити задовољни, одјају вредновање рада од сва кодневне борбе за даљи развој социјалистичких самоуправних односа. Овакве и сличне појаве које представљају изворе недоумица, сукоба и различитих асоцијалних и антисамоуправних дешавања и тежње да се расподјеле третирају као нешто што тобоже нема везе са борбом за развој самоуправних односа, морају уступити мјесто конкретном раду, упознању онога што је у пракси добро да заједничким напорима, знањем и способностима изналазимо најбоља, најхуманија и најобјективнија решења.

Уз сву неминовност различитости тумачења, морамо одвојити штетно од корисног и европског, морамо аргументовано и класно свјесно парализовати настојања оних који се боје и којима смета мјерење рада, искоријенити праксу академског и канцеларског бављења питањима расподјеле и лансирања теза о наводној немјерљивости рада, јер, „све што је мјерљиво треба мјерити, а што није треба га учинити мјерљивим“.

Бране Крговић

Старина тражи спас

Древни будвански град, чије архитектонско средњевјековно језгро представља једну од најоригиналнијих творевина на нашем Јадрану, озбиљно је угрожен. Апели за помоћ стижу већ одавно, али се мало ради да се овај јединствени културно-историјски споменик спасе пропадања.

Већ одавно је констатовано што прије направити детаљан програм заштите и очувања старе Будве, која је у току туристичке сезоне мета посјетилаца из разних крајева земље и свијета. Један од најхитнијих послова је санирање градских зидина које се постепено обрушавају у море. Зуб времена је учинио своје, а људска рука није много урадила да заустави осипање зидова који су вјековима чували и бранили Будву и њене станов-

нике од разноразних непријатеља. Потребно је уредити градске уличице и тргове који су дosta запуштени и ријешити питање канализације, које је постало критично. Наиме, у појединим дјеловима стога фекалије се толико разливају да смрад постаје неподношљив. Ту и тамо појединци адаптирају куће радећи малтером, чиме се нарушуја средњевјековни изглед града. Познато је да је стари будвански град проглашен спомеником културе, па је потребно да инспекцијски органи чешће нађују.

У граду нијесу обиљежене куће у којима су се родили знаменити људи овога мјеста. Мало ко зна да је рођен чуварни пјесник Крсто Ивановић који је сахрањен у Венецији, затим иста је ситуација са сликарима, бра-

ном Воцарићем, свјетским авантуристом Зановићима...

О старом будванском граду говори се на многим склоповима, предлаже се, констатује, критикује... Највећи проблем, чини се, је новац који је потребан за санацију и очување овог културно-историјског споменика.

На недавно одржаном састанку Мјесне конференције ССРН Будве о старом граду је било доста ријечи. Договорено је да се од самоуправних интересних заједница и других друштвених структура тражи да се одреде стални извори финансирања по слова око његовог уређења и очувања. Једино тако очуваће се непроцењиво благо које је прошlost оставила у наслеђе, а туристима ће бити доступно да разгледају и диве се љепотама средњевјековних неимара.

ПРВИ ЈУГОСЛОВЕНСКИ СИМПОЗИЈУМ О СУПТРОПСКОМ ВОЋУ

Маслине и агруми са наше обале

◆ За сада у огромним количинама увозимо све врсте јужног воћа, али убуђућа неће бити тако — користићемо плодове са наше обале. ◆ Од Истре до Војанса биће засађено 1000 хектара маслињака, а око 200 хектара биће обухваћено регенерацијом постојећих засада. ◆ Као цитрусса доминира маслина-уншију којом ће бити засађене плантаже у долини Неретве и на јужном Јадрану.

У јужној воћу у близкој будућности нећемо, као што то радимо сада, увозити у огромним количинама из суседних медитеранских земаља. Наша обала, која има изванредни услове за узгој јужних култура, биће богатија маслиновим стаблицама, агрумима, мараском и другим воћем овог поднебља. То је, управе, један од главних закључака југословенског симпозијума о суптрапском воћу који је недавно одржан у Суторману.

Овај еминентни научни скуп, коме је присуствовало око 80 стручњака из ове области из свих република и покрајина, као и угледни гости из иностранства, показао је да код нас је медитеранско воћарство значајно за континентализам. Због тога нема ни једно воће врсте којом са наше обале можемо ипак да подмиримо тржиште. Увозимо огромне количине уља, маслина, поморанди, мандарина, лимунова, смокава и другог воћа, што, итекако, може да успијева под сунцем наше Јадрана.

— Посебно је угрожена маслиница — каже др Ксенија Мирановић, директор Завода за суптрапску културу у Бару и један од водећих стручњака за маслинарство. — Туризам је раслојио приморско село, нагла урбанизација разорила је маслињаке. И она шта је остало, не обрађује се? Да би маслина давала плод, потребан је велики рад, а људи су се окренули лакшим пословима. Данас на југословенској обали има око 4.300.000 родних стабала — маслина је на четвртом мјесту, по

слије црнице, јабуке и крушке. Међутим, када су упитану годишњу приносину она је далеко иза других врста воћа.

Но, у близкој будућности неће бити тако. На симпозијуму је потврђено да ће се до 1985. године на подручју од Истре до Војанса добити 1000 хектара маслињака. Око 200 хектара биће обухваћено регенерацијом постојећих засада, а свуда где је то бидеће могуће обавиће се санација маслињака. Предвиђа се да ће до 1985. године у нашој земљи потрошња маслиновог уља бити повећана најмање на 3.500 тона у просеку годишње, а маслина за јело на 2.500 тона.

Највише нових маслињака биће засађено у Истри, Далмацији и на подручју Улциња.

Бедица брата биће посвећена и цитрусима, који се у нас толико троше и углажују — увозе. Као и када је упитану маслину, овдје се много заостаје и за континенталним воћем, а услови за узгој су изванредни.

— Симпозијум је показао да највећа пажња у наредном средњочорном плану развоја је јужно воћарство бити посвећено мандарини-уншији — истиче др Ксенија Мирановић. — То је јапанска врста (има више подврста) која одлично подноси и ниске температуре, чак и до 12 степени Целзијуса.

Нове плантаже мандарина биће засађено у долини Неретве и на јужном Јадрану. Носиоци тој посла биће ПИК „Неретва“ из Опузена, „Агрологон“ из Улциња и Агрокомбинат „13 јула“ из Титограда.

На подручју Задра и Шибеника гајиће се, више него до сада, марasca која је постала цијевна у свијету и за коју постоји све више интересовање. Вадим и пар немају велику перспективу, али ће се гајити као и смоква. Разлог су ове природе: бадем даје мале приносове, плодови питомог нарса се тешко користе, а за смокву је потребан велики ручни рад да постоји све мање интерес.

Према ономо што се чуло на симпозијуму, један од главних услова за развој јужног воћарства на Јадранској обали је кона механизација. Свуда где је то могуће мануелни рад биће замјењен савременим машинама, које ће се највећим дијелом увозити. Код узгоја арутума могуће је применити најсавременију механизацију, док ће то код маслине ипак нешто теке.

Одјељак за уређење проблема кадрова унукогом ће зависити развој воћарства на Јадрану. Професор Биотехничко-факултета у Јубљани Франце Адамич истакао је да је крајње вријеме да се отвори факултет за јадранску културу, јер су кадрови који сада воде медитеранску гољопривреду углажени — приучени. Који нас, наиме, не постоји високошколска установа која би давала стручњаке за ову област, а знања која со стичу на другим факултетима доста су површина. Без кадрова, међутим, нема доброг и право после. На симпозијуму се чуло да ће, ипак, доћи до отварања факултета или медитеранског центра, а као градови где ће они бити лоцирани помињани су Бар и Сплит.

Свака у свему, извјесно је да медитеранско пољопривреди најлаže бољи дани. Симпозијум је дао велики допринос, а највећи дио посла треба да уради удружене привреде.

Саво Гргозин

ПРЕДЛОЗИ

То (ни) је оно право

Некада дивна позоришна сала и филмски атеље готово холивудског ранга сада је само складиште пуно празних флаша кока-коле, а то је жалосна судбина овог репрезентативног културног здања, поготово када имамо у виду наше скромне бољест његовог културног простора, која је постала скоро хронична. Мислимо да би се требало потрудити око тога да ово здање доживи своју ренесансу. Годинама већ не предузимамо ништа да уклонимо овај хаос и криш чудновате амбалаже у срцу Будве чиме скрнавимо душу једне, макар и бивше, културне институције. И ако је прошло доста времена, није још касно.

Није циљ овог написа давање лекције и јалово уважавање, већ је да једно јавно размишљање о видљивом проблему који као три у оку боли и замагљује сјај земљи. Намјера нам је да подстакнемо на размишљање и, можда акцију, јер би се у овој репрезентативној дворани могли давати квалиитетни програми свих врста. Вјерујемо да ће ова идеја, поред културних заинтересовати и туристичке раднике. Зими у нашој „мртвој сезони“, могле би се овде организовати разнородне манифестије, од сопствених програма до врхунских са стране. Можемо се угледати и на Херцег-Нови и са њиховим зимским урнебесом око „Мимозе“ и много чега другог. Није срамота понешто и од комиције научити, а има шта да се учи.

Будва је и зими интересантна за госте, нарочито за организоване масовне радне скупове — конгресе, симпозијуме, савјетовања семинаре и слично. Наша општина ће ускоро имати посебну част да буде домаћин VIII конгреса Савеза бораца Југославије. Око 800 ратних ветерана, ковача наше слободе, доћи ће у Будву. Тада ће требати дворана за богат и разноврstan културно-умјетнички програм. Ниједна од угоститељских сала ни изблизи не одговара овој намјени. Могли бисмо доста утрошили за адаптацију неке од постојећих сала, а не бисмо постигли циљ. Ето могућности да се средством усмјере на право место у трајне сврхе, да овај простор, о коме смо говорили, доживи своју корисну метаморфозу. Надамо се да ће се наши радни људи и грађани, у оквиру својих мјесних, интересних и радних организација, заложити за ово хумано решење.

Светозар РАДУЛОВИЋ

ОМЛАДИНСКА ПОЛИТИЧКА ШКОЛА „БОРБЕ“

Одлични резултати

ЦИКЛУС: „ТИТО, ПАРТИЈА, РЕВОЛУЦИЈА — ИЗАЗВАВА ВЕЛИКО ИНТЕРЕСОВАЊЕ МЛАДИХ

У склопу свог најважнијег задатка, идеолошко-политичко образовање младих, Општински конференција Савеза социјалистичке омладине Будве организовала је шеснаесто одјељење омладинске политичке школе „Борба“.

Четврти циклус ове омладинске политичке школе „Тито, Партија, Револуција — изазвава велико интересовање младих. За полазнике овог циклуса пријавило се 101 омладински и омладинска из свих основних организација ССО на територији општине.

Тести су најбоље урадили одговорни тачно на 59 од 61 питања, следећи полазници: Жижин Бранка, Прибојловић Данијел, Кривокапић Нада, Арменко Крсто, Вујковић Ненад, Радовић Видо и Вујин Новица.

Резултати испитног тестира упућени су у Београд НИГЦ — „Борба“ одакле ће Општинска конференција ССО организовати посјете прегледања констатовала да је 73 кандидата успјешно израдило тест, а да само један кандидат није задовољио.

Тести су најбоље урадили одговорни тачно на 59 од 61 питања, следећи полазници: Жижин Бранка, Прибојловић Данијел, Кривокапић Нада, Арменко Крсто, Вујковић Ненад, Радовић Видо и Вујин Новица.

Резултати испитног тестира упућени су у Београд НИГЦ — „Борба“ одакле ће Општинска конференција ССО, одмах на пријему, на свечан начин уручити полазницима.

Бранко Недозин

О ДЈЕЛУ СТЕФАНА МИТРОВА ЉУБИШЕ УЗ ЈЕДНУ ГОДИШЊИЦУ

Хвалоспјев моралним вриједностима нашег човјека

Огроман је Љубишин до принос нашој култури. Његове приповјетке биле су, како је правилно уочио Јован Скерлић, „једна оригинална новина у српској књижевности“. Романтичар посебне врсте, он није подражавао „књижевну сентименталност и фантастичност ранијих приповједача српских васпитаних код слабих њемачких писаца; он је романтичар „Вукове школе“... Добар познавалац свога краја, пун љубави за њу, он је дао лијепу слику Боке и њених становника“. Од колико је значаја Љубишино књижевно дјело најбоље се можемо увjerити ако знамо да су једино културно наслеђе којим се могао користити биле ријетке кнезевске повеље, митрополитске посланице, тестаменти и пресуде па штровских суда, уговори и легенде које су се преносиле с колења на колење, по некад дневници бокељских капетана, конта и кнезева — записи на пергаменту, писани крај лојаница у манастирским келијама, једном ријечу доста штури документи о специфичностима услова живота и борбе Побора, Брајића, Гргића, Шестана, Маина и Паštrovića, записи који су „грешни дјаци“ биљежили на маргинама богослужних књига.

ЊЕГОШ У ПРОЗИ

Кao ријетко ко, Љубиша је осјећао душу народног језика и потребу да се он развија као организам, па је скхватио да то непроцjeвљиво благо треба чувати, његовати и развијати. Знао је да је народ стварао своју културу, да су се с колења на колење преносиле народне пјесме, приповјетке и пословице, па је из тог непре-сушно: врела одабирао оно што је: појединачност и у простоти ограниченим епизодама или одабраним анегdotама доčaravao слику нарави и људи читавог, веома бурно раздобља од XV до XVIII вијека. Грађу за своје приповјети он је добијао од свога савременика. Тако му је игуман Мојсије Вукшић Убљанин пружио грађу за приповјетку „Скочићевоја“ и „Проклети кам“, за „Малога Шкепана“ Вука Марков Вранета, Маяхина, „Пријада патријара Брк-ића“ Буро Вучетића Брајића, „Попа Андрровића“ Митара Попов Гргића, и т.д. и послије смрти Којовићеве, а „Крај“ и прекраја звона додигала се, тако рећи, пред мојим очима. „Кањош Мајдановић“ легенда је коју скоро сваки Паštrović зна. Сам сам пак, допунио историчну страну, како сам најбоље мјагао и умјо.“ Он је, као и Екерман у „Разговорима са Гетеом“, могао да каже да је његово људово дјело била спољност и наклоност да види чије, да разликује и одабира и да оно што је видио и чуо изјевничим духом: оживи и са изјевничом спретношћу изрази. Ни, он за сваја дјела никако не може да захвали: искључиво својој сопственој мудrosti, него „жилјадама ствари и личности изван себе, које су ми дали материјал. Наилазile су будале и мудраци, отворене главе и борниране, дјетињство и младост, као и зрело доба: сви су ми говорили како им је при души, шта мисле, како живе и раде, и каква су искуства скupili, а мени није требало чинити ништа друго него латити се пера и жњети: они што су други за мене посјиали“ (J. G. Екерман: „Разговор“ са Гетеом). Зар теријечи и подсећају на објашњење, које читамо на самом почетку „Причања Вука Дојчића“: „... Ja sam iz slušao u različitim prijedrom od Mašina: Pobora, na kako koje ču, onako ga ne brzu ruku i zapinu, da ne zaboravim, ako i na samu stvar, a ono na nacini: pričanja i na oblike gospora.“

Преводим одломак Хорација, Дантеа и Ариоста пјесмом у десетерцу „Boj na Biscu“ и нарочито, првим своим приједром Љубиша је почео да скреће на себе пажњу читалачкој публици. Романтичар и реали-

СТОПЕДЕСЕТЧЕТИРИ ГОДИНЕ ДИЈЕЛИ НАС ОД РОЂЕЊА (29. ФЕБРУАР 1824), А У НОВЕМБРУ СТО ГОДИНА ОД СМРТИ ИСТАКНУТОГ ЈУГО-СЛОВЕНСКОГ КЊИЖЕВНИКА СТЕФАНА МИТРОВА ЉУБИШЕ У ЧИЈЕМ ДЈЕЛУ НАПОРЕДО КОРАЧАЈУ БЕСМРТНОСТ СЛАВЕ И ЊЕНА ТРАГИКА. ГОТОВО САМОУК, ЖИВЕВИ У БУРНОМ И ТЕШКОМ ВРЕМЕNU, УТРКУЈУЋИ СЕ СА СМРЋУ, КОЈА ГА јЕ ЗАТЕКЛА У ПЕДЕСЕТЧЕТВРТОЈ ГОДИНИ У БЕЧУ, ОН јЕ СВОЈИМ ПРИПОВЈЕСТИМА И ПРИЧАЊИМА — НАЈВЈЕРНИЈИМ ОДРАЗИМА НАРОДНОГ ДУХА — ОБОГАТИО РИЗНИЦУ НАШЕ КУЛТУРЕ.

ста у исто вријеме, он је прволаскава оцењиван као изворни и изразити приповједач. Груден се да сам „не изнити ли јединицата ријечи“, он је епски иживописно изнити „свијету на видик“ и дубоко народна и морално здрава скватња сеоског колективи. Сликао је зетске господаре и велможе, па штровске судје и главаре, посљедње српске деспоте, пејске патријархе и црногорске владике, котарске провидурсе, бокељске племиће, гргањске, млинске, поборске и брајићко кметове. „Његош у прози“ — такав епитељ је је додијелила књижевна критика са којим је се тек дјелимично сложити Јован Скерлић. „И свакако“ — написао је Скерлић — „постоји изјаснена формална сличност између тада писца готово једна иста средине и сличне духовне врсте, али је између њих прво велика разлика у књижевном галегу. Љубиши, фолклорни и лексиконски приповједач „Вукове школе“, није савладао сирови народни материјал, није га прерадио и дао своју синтезу, није му дао своје лично обиљежја. Његош је све то учинио, а зато је тако велики писац. И ако се хоће паралела између Љубиши и Његоша, могло би се рећи да је Љубиши одиста Његош, али не Његош „Гореско вијеница“ по Његошу „Кула Буриши“ и „Чардак Алексина“...

КО СУ И КАКВИ ЉУБИШНИ ЈУНАЦИ

Прочитамо ли било коју Љубишину приповјетку — од оних 31 најкраћих из мозаика „Причања Вука Дојчића“, чији наслов подсећају на ачедете, до оних највећих и најзрелијих, какве су, у првом реду, „Кањош Мајдановић“, „Скочићевоја“, „Поп Андрровић, нови Обилић“ и „Проклети кам“, на свакој страници срећемо нама драге и блиске, несвакидашње личности. Љубишина причања нијесу само слика живота, већ свако од њих има дубљи и далеко снажнији значај и смисао. Жарке боје смењују се са најцрњом гимном на свакој страници Љубишиној дјела, чији свијет, личи на узбуркано језеро је чије обале стапно гравирају таласи.

Погледајмо ко су све и какви су Љубишини јунаци. Регрутовани су најчешће из редова сељаштва, затим ситних трговaca, млетачких чиновника, тurskih

ухода и великолестојника, калуђера, однарођених племића и њихових припадака. На југородима живота многи су најчешћи једва везивали крај с крајем, а ипак, се нијесу устали до самостално мисле и слободно се изражавaju, нити су се плашили од икога или ичега. „Жад ум каже да тако треба“. Принуђени да живе између нудљиве планине и несигурног мора, између турског насиља и млетачког властима, жбировима и изродима. Кнег Мирјац у приповјети „Проклети кам“ израста у олицење оппорта. Спреман је и на обрачун с богом, пошто се „божје не боји,.. сутра ће бити гла-вија буји, а јеона другу могу замјенити на који му драго суд или пазар“. Немогуће је заборавити потресни вапа несретни оци коме са „не држе дјеце“: „Ја нијесам крив“ — јада се он — „што сам се рађао и што су ми мјука доврле кад су ми на ригама растегли да ми се бубрези одвала. Да ко... ваченске патријаре стави за очи трен са ону прогезалицу... одрицали би се бoga и мајчина млијека“. Осјењају да му се приближује смртна ура, Мирјац препоручује да му не доводе попове „који ѡубока књиге знају... као да сваки дан са богом ручају, већ да му доведу попа који је учен на нашој сеоској невољи, а пависа је да свака слуша и оправда“. Како се може заборавити онај страшни бој са мртвима када Дрешко покушава да Мирјаца изведе из гроба и прода га као свеца, или је згритви опис оног његушког свештеника: „Слала га низ мор да је учи књиге, пак, по злу срећи, преучио и доноси дома врећи закучица“. Није мање зајмљив, ни рељефан, лијен оног „Приморца наше руке“, који је да му „не би Млечићи замјерили“ јача стезаје наше њихове мрнаре, „а они га, зајду, држали за капом као перјаницу“. Томе изроду ће мудри и осветољубиви шерез Вук Дојчић, човјек са бурним искуством, који „дим у дим“ казује оно што мисли, јер нема „длаке на језику“, „обло бистро“ одговорити на питање: „Како тамо код вас подију мушки дјецу?“.. Осамнаеста — почне да ноши велико оружје, „двадесете прихватају га и вјеријо га, пак, ако је чоек за чоештај, ожени си и може сјести селу кисез. Ако ли није вриједан чувању, ни орању, нити је с јене ни с кнештвом, ми га туримо у Приморје, бујјду у мрнаре.“

на човјека, тако да се не треба чудити зашто су људи „прије времена посјеђени као овце“, пошто су толико пута гледали „стражњу уру пред очима“.

Љубишина став потпуно је одређен према православној и католичкој цркви, млетачким властима, жбировима и изродима. Кнег Мирјац у приповјети „Проклети кам“ израста у олицење оппорта. Спреман је и на обрачун с богом, пошто се „божје не боји,.. сутра ће бити гла-вија буји, а јеона другу могу замјенити на који му драго суд или пазар“. Немогуће је заборавити потресни вапа несретни оци коме са „не држе дјеце“: „Ја нијесам крив“ — јада се он — „што сам се рађао и што су ми мјука доврле кад су ми на ригама растегли да ми се бубрези одвала. Да ко... ваченске патријаре стави за очи трен са ону прогезалицу... одрицали би се бoga и мајчина млијека“. Осјењају да му се приближује смртна ура, Мирјац препоручује да му не доводе попове „који ѡубока књиге знају... као да сваки дан са богом ручају, већ да му доведу попа који је учен на нашој сеоској невољи, а пависа је да свака слуша и оправда“. Како се може заборавити онај страшни бој са мртвима када Дрешко покушава да изведе из гроба и прода га као свеца, или је згритви опис оног његушког свештеника: „Слала га низ мор да је учи књиге, пак, по злу срећи, преучио и доноси дома врећи закучица“. Није мање зајмљив, ни рељеfan, лијен оног „Приморца наше руке“, који је да му „не би Млечићи замјерили“ јача стезаје наше њихове мрнаре, „а они га, зајду, држали за капом као перјаницу“. Томе изроду ће мудри и осветољубиви шерез Вук Дојчић, човјек са бурним искуством, који „дим у дим“ казује оно што мисли, јер нема „длаке на језику“, „обло бистро“ одговорити на питање: „Како тамо код вас подију мушки дјецу?“.. Осамнаеста — почне да ноши велико оружје, „двадесете прихватају га и вјеријо га, пак, ако је чоек за чоештај, ожени си и може сјести селу кисез. Ако ли није вриједан чувању, ни орању, нити је с јене ни с кнештвом, ми га туримо у Приморје, бујјду у мрнаре.“

ИСТОРИЈА ТАВОРА НАЦИОНАЛНИХ ЗАТОЧНИКА

Најизразитији Љубишини лик је Кањош Мајдановић из истоимене приповјетке за коју је не без разлога речено да је једна од најбољих које су написане на српско-хрватском језику. Не свакидашњи јунак, бритког духа и кристалног морала, као Његовић Милош Обилић, он је идеал народног духа, израз његовог поноса, жеља и стремљења. Личност из легенде, а лишенца легенде — неуједан је и мали растом, „пошто бољи и виши одоше вишими и бољима“ — он ће, као дуждев заточник, природно и без разметања, отићи да подијели мегдан с Фурланом. Прави Паštrović, чија ironija зна да буде оштра као сабља, свјестан да се предњим налази потомци у нераду и неморалу изрођеног народа, он да отаквих не трага никаквих признања, награде и славе.

По својим карактерним особинама и моралним квалитетима упечатљиви су и остали ликови Стјепана Митровића Љубиши: Стеван Штиљановић, Вукац Паštrović

вић, Поп Андрловић, Стеван Калађурђевић, Мирчета Никлан. „Моја најмјера“ — написао је Љубишина у предговору првом издању „Приповјести црногорских и приморских“ — „је била да овом радњом учува неколико знаменитијих догађаја своје отаџбине... узгред да опишем начин живљења, мишљења, разговора напокон врлине и пороке својих земљака, пак све то да предам потомству онако како сам чуо и упамтио од старијих људи, јер видим да се сваки дан те ствари преображују и гину све што је напреднији дотицај и поплавица туђинства“. Као да овим пријечима наставља аманет Стевана Штиљановића, који одлази из Паštrovića, поручује „Чувајте обичај и народност као очну зеницу: Настави ће времена тамна и кrvавa да ће се многи одрицати мајчиња млијека. Благо ономе ко у таквом метежу не изгуби свијес! свог племена и величавост свог имена.. Највише пазите да судите пуку неумитно, и да се не натједа то ко ће кому бити виши гospodar, но узданији брат. Ако будете овако радили, проће зло турско и млетачко, који ће остати!“

Сви Љубишини јунаци представници су народа, историје и морала и — као судионици у борби против неправде, нечовјештва и лукавства — изванредно и грају улогу које им је вриједио најмјенило. Ни један од њих није узимао заклон, јер закланјати се могло само — смртју, кад се до краја одујки дуг, или издајством које је било теже и горе од смрти. Зато и Љубишино дјело није ништа друго до историја једног тabora националних заточника, изложеног непријатељу са свих страна. У том „taboru“ спремато, поред знаменитих личности, тобоже „обичне“ љубишина, старца Радуна, ону Црногорку, која „у шекспировским потресној сценама“ тражи у Језеру мртвог вјереника, па разни сплеткашице и брљивице, полатићене млетачке слуге и народне непријатеље. Очигледно је да се Љубишина придржавао оног начела да „споменици добра, као и споменици зла, чине да народ памти прошлост и побуђују га да се добријема диви и клања, а зле да проглени и презира“. Зато је за његово јунаке слобода увијек била патња и жртва, недосаћани сан и кrvавi пркос.

Природа у људима и они у природи, земља која је мајка и маћеха, колијевка и гроб, са свим што на њој дишати и трепери — то је основ на тема Љубишине прозе. Он је обрађивао живот који је „тежак и да се исприча акамоли прживи, не дозвољавајући да прасио, „као греба да се гласне“. Његов пријер служи као научак да само велики умјетник смије и може, а врло често и мора, да захвата у такозваној фолклорној благој. Захватајући томе, он је успио да од племенских, популарних елемената, чији су се митски корjenovi кроз вјекове мијењали и заборављали, створи симболе, љепоте општељудског значaja.

ФЕСТ 78

Био једном један шешир

СИМБОЛ ФЕСТА 78. ЈЕ НАПОЛЕОНОВ ШЕШИР, А У ШЕШИРУ ЈЕ ЗАИСТА БИЛО СВЕГА. СВЕ ВЕЋИ СУ ЗАХТЈЕВИ ПУВЛИКЕ И ОВОГОДИШЊА СМОТРА „НАЈВОЉИХ ФИЛМОВА СВИЈЕТА“ ЧЕСТО НИЈЕ БИЛА У СТАЊУ ДА ИМ ОДГОВОРИ.

Као и до сада најбројнији су филмови такозваних „великих кинематографија“ у којима воде главну ријеч Американци, Италијани, Енглези и Французи. Нијесу стигли дуго најављивани, хваљени и рекламирани „Рат звијезда“ Џорџа Лукаса и „Тв мрежа“ Сиднија Ламета који би можда утицали на општи квалитет ове манифестације.

Може се предпоставити да страх од сјутрањиће, страх од човјека усlovљава доминацију историјских тема да би се на тај начин, кроз догађаје из прошлости, проговорило о времену садашњем. Истовремено, велики број филмова говори о проблему комуникације међу људима и положају жене у друштву и њеној еманципацији.

ИСТОРИЈСКА ПОДЛОГА КАО ХЛАДНА СЈЕНКА

Већина филмова са овогодишње Феста има историјску основу, свјетска продукција све чешће обраћају пажњу на прошлост, проговорило о времену садашњем. Истовремено, велики број филмова говори о проблему комуникације међу људима и положају жене у друштву и њеној еманципацији.

Но, вратимо се редовном програму Феста 78. Фilm „ИЗУЗЕТНИ ДАН“ познатог италијанског режисера Етора Сколе враћа се једном историјском дану, 6. мају 1938. године у коме Рим супорочично слави долазак Адолфа Хитлера. На почетку филма аутентични филмски материјал говори о том дочеку, паради и великим митингу. У декору опустјелог града постепено се издвајају један човјек и једна жена. Причом која је веома интимна редитељ оживљава стравичну слику фашизма. Сред мржње и разорених психа покушава да се оствари љубав, или да се само побјегне од усамљености. Све то асоцира на вријеме садашње, јер фашизам још живи.

Изванредни Бергманов фilm „ЗМИЈСКО ЈАЈЕ“ говори о великој економској кризи у Њемачкој 1923. године из чије се позадине лагано помало азет фашизма. На само себи својствен начин овај редитељ успијева да прикаже фашизам као органски процес труљења грађанско-друштва, да при томе своју анализу „изнутра“ пренесе на гледаоце. „ЦУЛИЈА“ Фреда Цинемана, старог мајстора холивудске реализма, је добар фilm испричан јасно и разумљив, а заснован на аутобиографској књизи „Испаштање“ америчке списатељице Лили Хелман. Обухвата широк временски распон у трајању од око двадесет година да би најачији акценат ставио на вријеме рата и нацистичких прогона у коме побјеђује људски понос и снага човјека. „ГРУПНИ ПОРТРЕТ С ДАМОМ“ Александра Петровића снимљен је према истоименом одличном роману Жанриху Вела, подсећа на прошлост да би упозорио на могуће зло, дубоко је хуман и антиратни по својим порукама, слика судбине и ситуације побијеђених у рату. У целини овај фilm ипак не дјелује убедљиво, изузимајући поједине призоре, прича је превише растргана у простору у времену. Први дио филма је нешто бољи и животнији од другог Мађарски фilm „ПЕТИ ПЕЧАТ“ снимљен

је према новели Ференса Санте. Чувеног редитеља Золтана Фашија већ одавно интересује фашизам као идеологија насиља, неодговорног манипулисања човјеком, његовог обезврђивања. Своју тему покушају да је прошири на феномен силе уопште. Француски фilm Лорана Хајнемана „ПИТАЊЕ“ враћа нас двије деценије унапређујући још француски Алжир да би се базио на анализи насиља. Негова основа је аутентични архивски материјал и познати роман Анрија Алега, писака крипшија у затвору, а зајак се из права Алжираца из самопредјељења. Упућен је прије свега свјести и савјести Француза, па је изазвао њихов револт, чак је и забрањен за омладину испод 18 година. „ГЗО ЗДЕНЕИ ПРЕФЕКТ“ режисера Паскала Скитијерија одводи нас пода вијека унапређујући у Италију, у доба јачања фашизма, на Сицилију где влада мафија. Гвоздени, непоколебљиви и чеподмитљиви Чезар Мори скучића се са мафијом, добијаће битке, али ће изгубити рат, јер ће у својој борби против немојала стиши и до владајућих кругова. Нешто превише разлучен је овaj фilm на појединачне мјестима оставајући границама фељстонистике. Коначно, могли бисмо у ову групу уврстити и фilm „ИФИГЕНИЈА“ изванредног грчког режисера Какојаница, који је рађен према чувеној истоименој трагедији од Еурипida. Издалеке прошлости препуне митова и легенди, проговорио је, са антимилитаристичким побудама и емоцијама, о времену садашњем. Режисер зналачи и рађенирао овој прије даје боју и звук данашиње. У величанственом тренутку, када војска скандирају захтјева Ифигенијину смрт. Какојани: постиже драматику чије границе не можемо сагledati, а која је пунја опорих савремених значења и алузија.

ПРОБЛЕМ КОМУНИКАЦИЈЕ МЕЂУ ЈУДИМА

Призори људске осамљености и досадне и једноличне свакијашњице показују нам: се у стручним размјерама у изванредном фilmu „ТРИ ЖЕНЕ“ Роберта Алтмана. Откривамо и сазнајemo мuke живљења у високо развијеној Америци и буде нам се асоцијације на неки други, можда наша наša живот. Све три љунакиње овог филма једнаке су у својој немоји узјамнијог близиљавања и комуницирања са свијетом који је ту, око њих, око нас, себичан и равнодушан. Као усред пустиње живе оне у некој врсти заједнице, усамљене, свака са својим проблемом.

„ДЈЕВОЈКА ЗА ЗБОГОМ“ Херберта Роса је романтичарска комедија једноставна, топла и животно ујерљива са лојним дијалозима и квалитетном глумом. Истакнути је проблем самоће, изолованости и, мада су куће и улице препуње људи, човјек је као под неким стакленим звоном. „ЕЛИЗА, ЖИВОЋА МОЈ“ — по ко зна који пут Карлос Саура, познати шпански редитељ, обрађује мотив самоће и проблем комуникације између дјеца и родитеља. У фilmu „ИЗУЗЕТНИ ДАН“ Етора Сколе, о коме је већ било ријечи, самоћа је облик бјекства.

ЕМАНСИПАЦИЈА ЖЕНЕ НА ФИЛМУ

Добри фilmови са ранијих манифестација ове врсте били су претежно мушки, а на посљедњем FESTU настао је у том смислу преокрет и низ значајних и озбиљних улога добиле су жене. То нијесу више оне стереотипне заводнице, Барбаре, недефинисане личности против којих се огорчено бунила између осталих и Џејн Фонда

ријечима: „хочемо да играмо живот“, не да се играмо живота“. И збила, већ летимичан поглед на репертоар Festa открија нам да женски фilmови представљају хитове. Поново да поменемо „ТРИ ЖЕНЕ“ Роберта Алтмана у коме овај врсни режисер ванредно живо и ујерљиво описује њихове свијеље, њихове мисле, навике, фикс-идеје. Упорно: којом успијевају да реше проблеме. Својим глумицама Шели Дивал, Сиси Спајсек и Џенис Рол оставио је пуну слободу да мјењају дијалоге и резултат је сајајан „ЖИВОЋА НА ПРЕКРЕТНИЦА“ Херберта Роса је такође посвећен „женама, њиховом животу, међусобнији односима, каријери и сл. Пред нам се јавља проблем, нерјешиви расцијер са којим се сучава савремена жена, питање коме не налази одговора, да ли је вртвоти каријеру због породице или породицу због каријере. Наметнуће нам се послије свега мисај да у савременом животу жене увијек губи и када се посвети каријери и када се посвети породици. „ЦУЛИЈА“ Фреда Цинемана, о коме се већ говорило је прије свега фilm о животним историјама двије жене. Главни лик у фilmu „ГРУПНИ ПОРТРЕТ С ДАМОМ“ је опељ: жена и улога Леони је изузетно добро остварена.

ЉУПКО НАСИЉЕ

Ону давну свима знану бајку о ружном пачету коју се претvara у прекрасној лабуда ових дана смо гледали у лошој верзији, славном икчу „РОКИ“ Стивенсера Стилонеда. Рекли бисмо да је то класичан пример амртичке фilmске наиве, баји слични првоконцији у којима се преко ноћи успиње до трона сијетског првака. Све је то неујерљиво, далеко од живота, лако се гледа и још лакше заборавља. О боксу, насиљу и суројостима овог спорта говори се на чекија, лак, љубак, забаван и допадљив начин и резултат свега тога је сас, сас амерички гледаоца можда. Нешто бољи, али сличан претходном је фilm „СУРОВА ИГРА“ Џорџа Роја Хила са том разликом што се сада говори о хокеју.

ЗАВАДА КОЈА ТО НИЈЕ

Имало је на FESTU и фilmови који су ту дошли с намјером да забаве по сваку цијену, чак и па цијену квадратног, а донијели су само досаду. Свјесни смо да ће они ипак пунити дверораме што указује на један озбиљнији проблем. Тако амртички фilm „СЕРВИС ЗА ПРАНКОЛ Кола“ режисера Мајкла Шулца хоће да буде спектакл, хоће да буде комедија, а пун је празнина, промашених гегова, лоше глуме, слабог хумора. Голико хваљење и рекламирање фilm „ЊУЈОРК, ЊУЈОРК“ Мартина Скориса направљен је по старом, много пута провјереном амртичком рецепту, мал сентименталне фабуле, мало чеза, мало игре и готове је. Својом одличном глумом Роберт је Нири и Луиза Минели покушали су да спасу овај збила лош садржај.

БЕЗ ВЕЛИКИХ РИЈЕЧИ

Без великих амбиција, у одсуству сваке помпе и сјаја, појавио се фilm млада алжирска кинематографија „ОМАР ХРАБРИ“ Мерзака Алухша који се окреће савременом животу младих Алжираца и извргаја сатири сопствени менталитет. Овај поштено направљени фilm осваја нас искреношћу инспирације.

Последња свега можемо закључити да на FESTU 78. ипак није било довољно значајних и цјеловитих дјела великих дometata. Из овог колажа фilmova, веома разнородног и по квалитету и по тематици, издвајају се: „Змијско јаје“ Ингмаре Бергмана, „Тај мрачни предмет жеља“ Луиса Бујуела, „Три жене“ Роберта Алтмана, „Какојаница“ „Ифигенија“, „Пети печат“ Золтана Фабрија.

В. Л.

ГОСТ РЕДАКЦИЈЕ

Др Љубиша Поповић

Доктор археолошких наука Љубиша Поповића замолили смо приликом његовог боравка у Будви да одговори на неколико питања за наше читаоце.

Учинили смо то зато што је само ујкој јавности познато да се он већ деценијама бави проучавањем археолошког локалитета у Будви и да је ових дана завршио значајнији рукопис „Античка Будва“. Да додамо узгред да је др Љубиша Поповић рођен 1927. године у селу Костуру у близини Пирота. Основну школу завршио је у Прокупљу, а гимназију и Филозофски факултет у Београду. Дипломирао је 1951. године, а докторирао на истом факултету 1961. године. Од тада непрекидно ради у Народном музеју у Београду.

— Писаљије завршених студија — рекао нам је на почетку разговора — моја прва практична искуства на плану археологије била су везана управо за Будву и предсудија за мој будући рад. Познато је да су налази из будванске Некрополе, откривени још прије рата, једноставно покућији и расутији за вријеме копања темела за „Авалу“. Негде од 1951. године је сам као сарадник почео да радим на овом локалитету и на тај начин стицао изванредна интересовања. Мој интерес за античку Будву ни до данас није престао, јер Будва, како у историјском тако и у археолошком смислу, представља један од најзанимљивијих факултета.

— Ваш скораши долазак у Будву везан је за публикацију „Античка Будва“, која ће бити објављена у току ове године. Реците нам нешто више о томе.

— Да сада отвордимо историјске налазе о античкој Будви из грчко-хеленистичког периода до раног хришћанства. Мислим да је вриједне да наши споменици културе постапају саставни чинилац наше туристичке понуде, а позиционирање културе и науке са удрžајем радом и остваривањем и промоцијом културних вриједности са туристичком привредом.

— Сарадња између Народног музеја у Београду, где радите, и нашег Културног центра била је веома плодна у току протеклих година, па нам кажите о томе нешто више.

— У жељи да за вријеме туристичке сезоне Црногорски приморје има богатију културну понуду организовали смо у заједници са Културним центром неколико зanimljivih izložbi. Права таква манифестација била је 1972. године „Иконе Вококоторске школе“. Следеће 1973. године, организована је изложба колажа фресака „Средњовековне фреске манастира Србије, Македоније и Црне Горе“, а 1974. изложба тројице великих ликовних стваралаца Милуновића, Стијовића и Лубарде. Потом је организована једна међумузејска манифестација у коју су се укључили Музеј у Будви, Археолошка збирка СР Црне Горе из Титограда и Народни музеј. Изложба је изазвала велико интересовање научне и културне јавности, а била је најприје приказана у Будви, затим у Титограду и на крају у Народном музеју у Београду.

— Познато нам је да сте до сада реализовали више значајних izložbi na domaćem i međunarodnom planu. Кажете нам која вам је од њих остала у најљепшем сјећању?

— За сваког историчара и научника важно је мислим да, поред стручних и научних публикација, упознаје културно наслеђе преко разних izložbi. Посебно подсећам на ону „Грчко-илирски благоја Југославије“, коју је преузела 1974/75. године Велика Британија у оквиру наше културне сарадње, а на којој је презентирано и неколико илирских предмета из будванске Некрополе. Иначе, приказивана је у Шефилду, Глазгову, Кардифу, Бермингему, Ливерпулу и у Британском музеју у Лондону. Публицијет који је доживјела у британској јавности био је изнад свих очекивања о чему свједочи и бројка од 920.000 посетилаца. Изложба је касније пренесена у атин

ЗА МЛАДЕ * О МЛАДИМА * МЛАДИ О СЕБИ

ПРЕД СТОГОДИШЊИЦУ СМРТИ ЂУРЕ ЈАКШИЋА

Стварао је у узбуђењу и узбуђивао свијет

ЂУРА ЈАКШИЋ рођен је 27. јула 1832. године у Српској Црњи за коју — како неко рече — не би нико знал да се у њој није родио пјесник „Отаџбине“ — најљепши химниспјеване Србији — која је сва слична камену, симболу њеном, од неразоривог рјечничког блока страсних осјећања. Од њега је Шарл Бодлер био старији једанаест година, колико и Фјодор Достојевски, али овај лирски

Отаџбина

И овај камен земље Србије,
Што претећи сунцу дере кроз облак,
Суморног чела мрачним борама.
О вековечности прича далекој,
Показујући немом мимиком
Образа свога бразде дубоке.

Векова гавина то су трагови,
Те црне боре, мрачне пећине;
А камен овај, који пирамида
Што се из праха диже у небо,
Костијујући то је гомила
Што су у борби против душмана
Дедови твоји волно слагали,
Лепени крвљу срца рођеног
Мишица својих кости сломљене,
Да утицима спреме бусију
Оклесије некад смело, презирнук,
Душмана чекат чете грабљиве.

И само дотле, до тог камена,
До тог бедема —
Ногом ћеш ступит, можда, позаном!
Дрзниш ли даље... Чујеш громове
Како тишину земље слободне
Са грмљавином страшном љубају;
Разумењеш их срцем страшљивим
Шта ти са смелим гласом говоре,
Па ћеш о стења тврdom камену
Бријане главе теме ћелаво
У заносном стражу лупати...
Алједан изграј, једни мисао
Чујеш у борбе страшној ломљави:
„ОТАЏБИНА ЈЕ ОВО СРБИНА!“

пјесник, драмски писац и приповједач не само што није писао стихове и студије о умјетности као Бодлер, ни романе као Достојевски, већ није знао ни да постоје књиге које се зову „Цвијеће зла“, „Злочин и казна“ и „Браћа Карамазови“. Ђура Јакшић није располагао стрпљењем и снагом да заврши школу, да научи језике, доради слике, проучи књиге, домисли драме — умјесто у доколичи, писао је у грозници и прво што је чинио кад би негдје стигао било је да се савadi са цијелим свијетом око себе!

Живио је свега 46 година и за то вријеме, поред извјесног, не великог броја слика, створио око шест хиљада стихова лирских и епских пјесама. Два пута толико их има у драмама „Сеоба Србаља“, „Јелисавета, књегица црногорска“ и „Станоје Главић“. Написао је и четири свешчице приповједака. Изузев Његоша, нема ни једног нашег пјесника који је имао такав темперамент и, на његовом дну, такву ватру, мржњу, срђбу и бунт као што га је имао Ђура Јакшић. Иако без снаге и амбиције за непознат и смион живот, на свом гласу је тражио потврђивање своје личности за коју се плашио да ником није потребна — увјeren да ником не треба и да њему нико није потребан. Без вјере у себе и у друге, знао је да се буни и сав у судару зла и добра, стварао је поезију, која је сва у олуји свјетlosti и мрака. За њега ни приroda niјe bila mirna i harmonična — kud god bi se okrenuo, našao je na gromove, divlje planine i stijene. U njegovim stihovima ima zvijezda i mjesecine, noći i večeri, tajanstvenosti i nemira, ali nema svitača, tiшине i podnevnom sunca. Ni kod једног нашег пјесника нема толико убојничких труба, ханџара, маче-

ва, ножева и кубура, пушака и бајонета, пјесама рањеника, јаука и погбија колико код њега, који се оружјем није служио ни знао шта је рат, нити учествовао у њему. Ни један наш приповједач и пјесник његовог времена није толико писао о устанцима и бојевима, хајдуцима и ратницима, Турцима и кулама, харемима и булама, као он који их никад није ни видио! Ипак, иако човјек кога су други мучили и који је друге књиње, књижевник који је стварао у узбуђењу и друге узбуђивао. Ђура Јакшић се са својим бунтом и својим очајањем свијetu читаоцима.

Како би му се кад свидјело, Ђура је био националист или социјалист, православац или атеист, републиканац или монархист. Ни један наш пјесник, осим Змаја, није се толико наговорио против властодрžača и напјевао о слободи, колико он, који је писао и химне свим обреновићима — Михаилу, Милошу, Милану, па и књегињи Јулији! Када је био националистички расположен, сви Срби су му поштени и јунаци, а када је социјалистички настројен, није се знало који је од којега гори. Јуди су у њега час анђели, час сотоне, идеализовани или карикirани — он је знао да све преувелича или све умањи.

Пјеснику Ђури Јакшићу нико није био близак као орао. Орао се код њега срећа свуда — у лирским и епским пјесмама, у драмама и у приповјеткама — орао је био његова визуелна и психичка опсесија. Очигледно, и он сам је налазио сличности између орла и себе, између своје и његове усамљености, своје и његове дивљине, његовог и свога високог лета — видио је у орлу своју судбину.

МОЖДА НИЈЕСТЕ ЗНАЛИ?

Висећи вртови у Вавилону

До данас су се од вавилонске архитектуре сачували само темељи и груби масивни појединачни дјелови. На место стога града налазе се четири брежуљка: Ел Каср, Тел — Амран, Бабил и Цум — Цума.

Вавилон је, према Херодоту, био правилно регулисан град квадратног облика кроз који је са сјевера на југ протицао Еуфрат, раздавајући га на два дијела. Између засада његових вртова и обрађених поља налазиле су се насеобине, пошто град није био као цијелина изграђен.

На десној обали Еуфрата саграђена је раскошна палата владара Навуходоносора. У Тел — Амрану, претпоставља се, био је Навуходоносоров лjetњиковач: познат под именом „Висећи вртови“. Према легенди владар их је сагradio за љубав своје жене, Семирамиде, која је захјелела да у вавилонској равници има врт који би личио на оне у планинама њеног започаја. То је, у ствари, био изузетан тераса на спратовима, чија је свака страна била у облику квадрата, странице 123 метара, а терасе су подупирane каменим зидовима. Таванице и појдови тих тераса грађени су од блокова камена и опеке, а преко пода био је наслут дебео слој земље у којој је могло да успијева растине сваке врсте.

У центру Вавилона налазила се чуvena Вавилонска кула чије су рушевине откопане почетком овог вијека. Према најеним остатцима и описима старијим клинастим писмом, Вавилонска кула имала је квадратну основу, странице 91,53 метара, и укупну висину од 90 метара. На једној страни куле налазило се сте пенишите, и то по средини, које је водило на први плато. Доњи дио куле био је подијељен на вертикална поља са 12 пиластра на свакој њеној страни.

КАД КАЖЕМО НАРОДНА ПЛЕСМА, готово увијек мислимо на поезију и музику, то јест на текст и мелодију. Познато нам је иначе, да народну пјесму ствара непознати појединачни и да она, кад крене у народ, од човјека до човјека, трпи промјене и постаје народна својина. Важно је напоменuti да се у народу не сматра као нека „мајсторија“ испјевати нову пјесму, мада има појединачи који се одричу својих стихова, тврдећи да у њима „од других чули“.

Да би се нова пјесма задржала у народу и постала народна, потребно је да има везу с традицијом, што значи да садржи појединачне елементе из народних пјесама које се већ пјевају у крају у коме је пјесма рођена. Преносећи је, постепено мијењају, а током времена текст и мелодија трпе мање или веће промјене. Тако настају сличне народне пјесме, такозване варијанте, које је Вук Каракић означавао напоменом: „Исто то, само мало другачије“.

Ако посебно посматрамо мелодију пјесме, након њиховог упоређивања, уочићемо ове могућности:

Како настаје народна пјесма

— мелодија, у основи заједничка, има више различитих текстова, што значи да се, због тешкоћа да се пронађе нова мелодија, на једну исту пјевају различити текстови,

— исти текст пјесме, а више различитих мелодија, зависно од

тога у ком крају се пјесма пјева, пошто се текст запамти, а мелодија, ако нема везе с локалном традицијом, заборавља, па треба пронаћи нову,

— мелодије — различите по настанку и по извођачкој практици — и различити текстови, такође са

мостални, спајају се понекад и стварају нову сложену пјесму, односно једна пјесма постаје нека врста рефrena другој. Тако је, на пример, од двије пјесме истог текста а различитих мелодија настала једна пјесма: „Ој Мораво!“ из Поморавља (лагана пјесма) добила је као рефрен живахну пјесму са истим текстом.

У тежњи да обухвати што шири круг људи, да захвати већа етничка пространства, пјесма често налази на противдејство оних фолклорних елемената који постоје на истој територији.

У „борби“ између новодошлих и старијих пјесама побјеђују оне које су најбоље оспособљене за одговарајућу друштвену средину, најчешће новије, модерније и актуелније пјесме.

Постоје, најзад, народне пјесме чији се аутор зна и називају се: новокомпоноване народне пјесме, мада оне у етно-музиколошком смислу нису народне пјесме, већ су само компоноване у народном духу.

САМОУПРАВНЕ ИНТЕРЕСНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ ДАНАС И СЈУТРА

Шта све стоји на путу развоја физичке културе

У досадашњем развоју физичке културе остварени су значајни резултати у простирању кадровске и материјалне базе, постизању спорских резултата и развоју самоуправних односа у спортивским организацијама и цијелој овој области друштвног живота. Међутим, врло мало је учињено на подизању објекта за спорт и рекреацију и веће обухватање радних људи и грађана спортичким и слободно рекреативним активностима.

Спортивске организације, друштва и клубови у нашој општини, не рачунају оче у школама, окупљају преко 1.000 активних чланова. Број дједе, омладине и одраслих који се баве спортичким и рекреативним активностима стајно се повећава а спортисти са терена наше општине по стизку све запаженији резултате на општинском, републичком и савезном такмичењима. Међутим, с обзиром на друштвене потребе развоја ове области стеленом развоју физичке културе не можемо бити сасвим задовољни, јер она у многим елементима не прати друштвене потребе. Из слабости наслиједили су изнад периода превазиђено. Они се машифестишу прије свега:

— у још увијек недовољном скватању, нарочито у неким срединама. Функције физичке културе у нашем самоуправном друштву,

— у недовољној сарадњи, помоћи и ангажовању организованих социјалистичких снага, прије свега СК, Социјалистичког савеза, ССО и Синдиката у рјешавању проблема које прати развој физичке културе,

— у недовољном утицају удруженог рада на развој, програмску оријентацију и односе у спортивским организацијама,

— у неодговарајућем и недовољно идејно-политичком и педагошком раду,

— у одсуству дугорочног планирања,

— у финансирању друштава, организација и клубова, а не програма активности и резултата рада,

— у неразвијености физичке културе у организацијама удруженог рада, мјесним заједницама и на селу,

— у недовољној сарадњи и помоћи удруженог рада,

— у неразвијеном информисању и недовољној јавности рада организација и клубова,

— у неодговарајућем трошку и прављењу стања, односно и кретања у овој области у јавним средствима информисања.

Овде посебно треба истaćи да је оснивањем СИЗ-а за физичку културу престао да се осјећа рад СОФК-е, па је СИЗ преузела и дио њених послова, што у будуће не би

требало да буде пракса. Зато је неопходно што хитније конституисање СОФК-е и њено укључивање у садашњу проблематику развоја физичке културе у нашој општини, јер СИЗ не би смјела финансирати програме рада, правити те исте програме и водити политику физичке културе. А чињеница је да нам се спорурска друштва и клубови непланско гомилјују и скоро „приватно“ оснивају.

На подручју наше општине нема спортивских објекта који би омогућили нормалан развој спорта, па је то највећа кочница развоја масовне физичке културе, а уједно и основни услов да си буде што свестранiji.

Недостају објекти за редовна такмичења регистрованих клубова, јер су неки, радије израђени, у лошем стању. Спортске хале, полигони, опрема, одговарајући спорчки објекти за развој масовне физичке културе и рекреације радних људи и грађана, те објекти за организовање спортивских манифестиција од ширег значаја уопште не постоје на територији наше општине.

Спортивске организације, клубови и друштва су немоћни да било што учине, или се ти њихови покушаји своде на најситније поправке постојећих објекта, а СИЗ за физичку културу до сада није имала услова за

неку значајнију интервенцију.

Треба истaćи да се општина Будва, иако једна од најразвијенијих, по броју спортивских објекта и површинама које они заузимају, налази међу посљедњима у Републици. А сигурно је да би се повећањем, иначе, врло скромне материјалне инвестиције основе, уз самоуправно споразумијавање с привредом и заинтересованим самоуправним интересним заједницама, односно коришћењем удруженских средстава привреде преко банкарских институција, а у оквиру средњорочног програма развоја физичке културе, ови проблеми могли успјешно решити.

Ати објекти би чинили основу за само такмичења у било ком рангу и укупног развоја и унапређења физичке културе као целине, него и пројекта туристичке сезоне, односно развоја зимског туризама у нашој општини.

И финансијска ситуација врло је неповољна. Стопа по којој су се издвајала сретења из личних доходака за финансирање физичке културе износила је 0,35%. За дosta широк круг корисника, она су недовољна и не задовољавају најминималније потребе, па је неопходно прићи њеном повећању.

Имајући све ово у виду, а с обзиром на значај физичке културе и бављење њеним дисциплинама не можемо бити задовољни достигнутим нивоом развијености. А значај физичке културе је огroman и вишеструк:

— виспитни, јер омогућава потпунији садржај слободног времена учесницима, бављење корисним активностима и потпунију припрему за живот, а онемогућава или своди на најмању мјеру при суставу негativних утицаја и, истовремено, бављење физичком културом чини подстицајем успјешнијем извршавању радних и друштвених задатака,

— здравствени, што омогућава равномернији физички и психички развој и допринос побољшању општег здравственог стања,

— одбрамбени, што омогућава стицање знања и способности за извршење бројних задатака у систему општена водне одbrane и друштвene самозаштите,

— од значаја је и чињеница да организације физичке културе представљају погодне средине за идеолошко-политички гад, као и заближавање међу учесницима и учвршћење другарства.

Ови моменти требало бити да утичу на корjenиту измјену у односа према физичкој култури. Најважнији задатак је да се прихвате и оставе ре ставови, да је развој физичке културе општедруштвне нии покрет и задатак и да се њихово успјешно оствари у акцији — координиране акције ССО, ССРН и Савеза комуниста у општини Будва.

Борко ЛАЗОВИЋ

САВЈЕТ ЈЕКАРА

Камилија

За вријеме зиме, као нас угроже масовне епидемије назеба, грипа и сличних болести органа за дисање, чај од камилије може да послужи као врло добро превентивно средство.

Камилија — Matricaria Chamomilla L. спада у групу најпознатијих лековитих биљака и у нашем народу одувијек је била као таква позната. Такође наша југословенска камилија по свом квалитету заузима једно од водећих мјеста на данашњем свјетском фармацеутском тржишту.

Јејкосити значај камилије је врло величан, и она се користи у мноштвима земљама свјета. У вријеме пуног тријумфа синтетских препарата и огромног напретка у фармацеутској индустрији камилија није изгубила свој значај. Она је до данас остало незамениљива у медицинској и фармацеутској пракси. Камилија има велика преимущества у терапији, пошто није отровна ни шкодљива. Главни лековити састојак камилије је етерско уље, мада се у цвијету камилије садржи још неколико лековитих супстанција. Њено благотворно дејство се огледа у томе, што камилија дјелује против запаљења и болова, што има благо седативно и антисептичко дејство. Препоручује се за лијечење разних опекотина, рана, чирева, за клистирање, за запирање полних органа и оједених мјеста, за испирање очију, носа и уста, и уопште за све осјетљиве оргane у организму.

Узимање камилије олакшава варење и спречава најдимање у трбуху. Код катара и чира у stomiku посебно добро дјелује и помаже. Употребљава се и прстњев затпор. Малој дјеци против болова и гађева у трбуху као и код затвора и пролива нарочито се препоручује дасање чија је камилија. Такође у козметици камилија има великаји значај. Још бих само казао како се спрема чај од камилије јер нажалост у томе се највише гријеши.

Камилију не треба кувати јер кувањем се изгуби сви лековити састојци. Цвијет од камилије треба само преpliti кључalom водом и оставити тако једно пола сата, а затим се оциједи, заслади и приједи.

Др В. Франићевић

Зимовали смо на Веруши

Сунце још није показало свој стидљив лице. Нас чека аутобус: који? немоји са Веруши. Скори сви родитељи су дошли да нас испрате. Међу њима је и учитељица Ивана Јанчић која је доста трудно уложила да би нај тридесеторочници из Петроваца и Будве провеле седам дана на снјегу.

Весело смо отпоздрављали родитељима и пјесма је одзвана аутобусом. Гледали смо једно другом насмијано лице и раздрагане, смијетле очи.

У Титограду смо се пријејали пионирима; наше главни града, Праћа пријатељства скончана су одмах.

Стари путеви ишли смо пре лијево Ријеци Снијега је био само по где-где. Страховали смо хоћи ли га бити на Веруши, али свака нова српентина обе-

жалала је више снјега. И гле, пред нама су најзападнији бијели предјели, „Снијег, снијег!“ — повијали смо сви у глас.

Добродошли су нај: је пожељи управници: Дјечје одмаралиште Даниил Кликовић. Од тог тренутка м: смо били, њихових драгих гости, а они нама добри досмањи.

Право: дана је дувао вјетар и падао: киши, па смо мислили да смо смијетли: снјег отапати, те да смо смијетли: санкања неће бити.

Сада: дана је брзо прошло, многи: смо научили: су да се санкају и скијају и положили смо курс.

Живјело се другарски: живот. Дивно смо другови и са нашим вршњацима из Титограда. Читали смо литеарно саставе: једни другима, рецитовајући, пјевали... На растанку је било: сужа, „Довиђења до новог: сусрета!“ — довиђавали смо једни другима.

Ана Враćak: ученица VI разреда осн. школе

Послије доручка добили: смо скије, неке санке. Са инструктором: смо отишли: на јакшић, терене. Нијесу били: баш лоши ти први кораци. Падало се, устајало.

Сада: дана је брзо прошло, многи: смо научили: су да се санкају и скијају и положили смо курс.

Санкајући: санкања неће бити: снјег отапати, рецитовајући: снјег отапати, пјевали... На растанку је било: сужа, „Довиђења до новог: сусрета!“ — довиђавали смо једни другима.

„С. М. Јубишић“